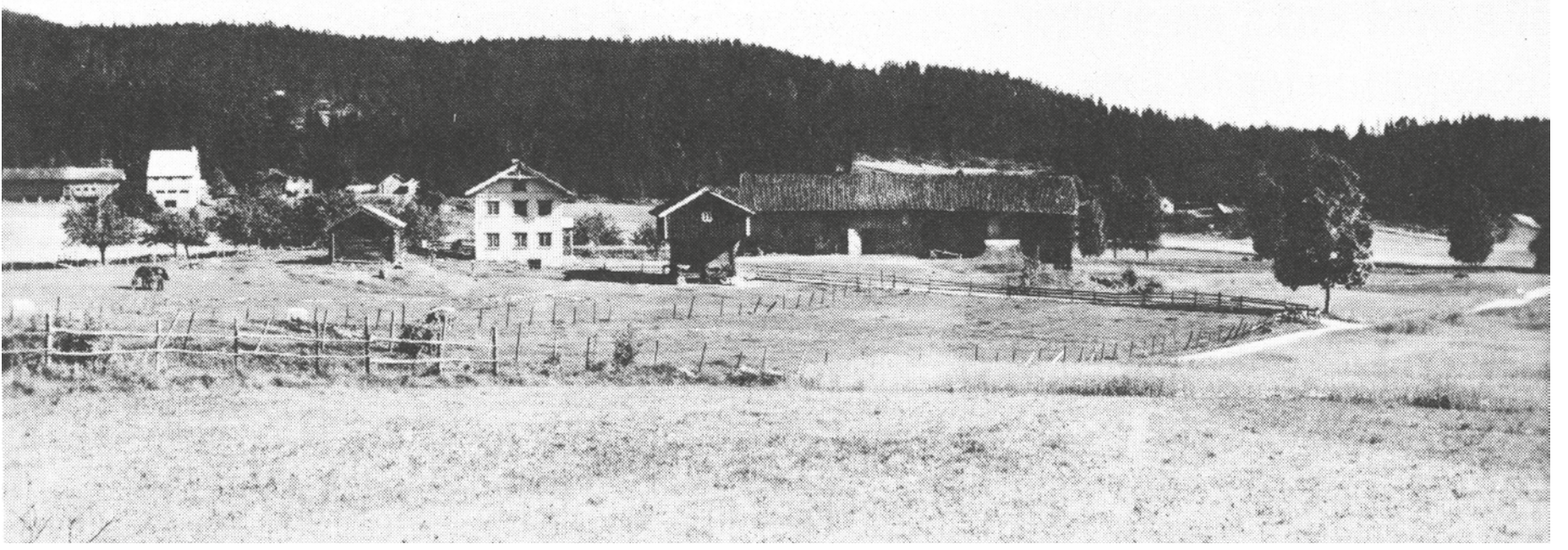

1 ROEGRENDA - EIT TVERRSNITT AV BØHERAD

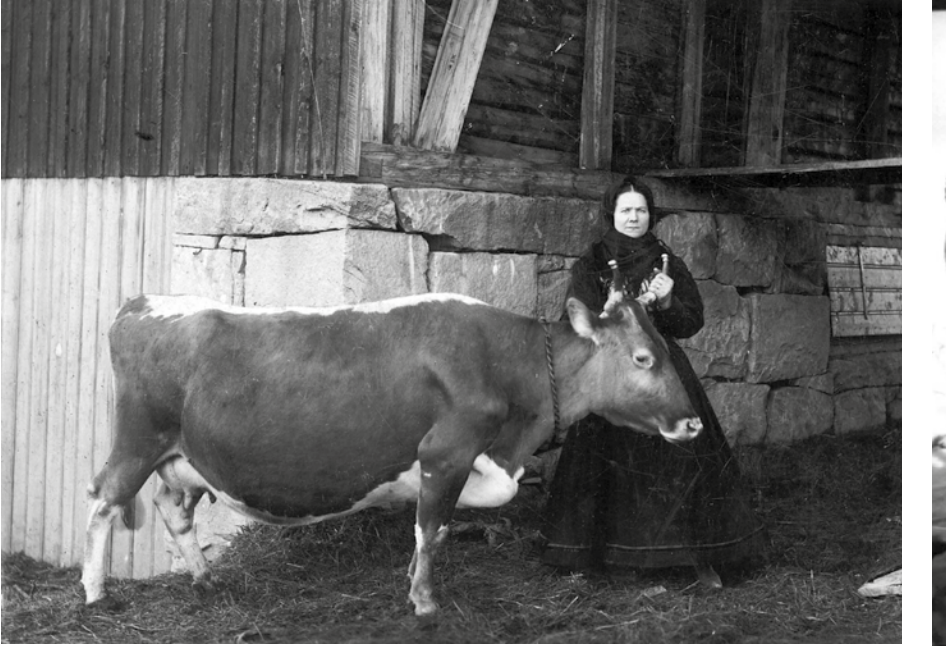
Langt framme i bilde ligg Nord-Roe. Bak til venstre mot skogen ser ein Su-Roe. Fotograf: Ukjent.

Som innlandsbygd tek næringslivet i Bø farge av naturen. Det same gjeld for Roegrenda. I hundrevis av år har næringsgrunnlaget vore jordbruk, husdyrhold og skogbruk. Det landbruker gamle folk hugsar frå sin barndom, ber i seg mange element frå hundreår tilbake. Driftsmåtena endra seg lite for mekaniseringa etter krigen snudde på mangt. Om garden var stor eller liten, finn vi dei same kulturane. Folk dyrka korn, gras, poteter og rotvekstar. Alt skulle tene til føde for folk og fe. Sea ein var så avhengig av eigenproduert mat, kunne utare til sult og død. Men krigsåra 1940-45 syntt ar den som kan dyrke sin eigen mat, ikkje treng lide naud.

På tunet i Myre stend Anton og Anne Myre med dei 6 eldste borna, etter alderen: Olan, Signe, Anne, Halvor, Gunnar og Ingehaug. Bilde er teke 1915. Fotograf: Ukjent.

Husdyra
Der var kua og grisen som gav føde til folk, både på storgarden og småplassar. Mindre rom blei det for sauen og "fartigmannskua", geita. Problemet var å skaffe nok for til dyra. Når høvet tok slutt om våren, måtte kyrne skaffast føde frå ekra eller skogen. Staurheimstulen i Breisås var ein slik plass der dyra berga livet til dei i tida frå St. Hans til september kunne beite på Kråkerøi i Åmotsdal.

Bilde av jente frå Roegrenda med telemarkskua. Fotograf: Ukjent.

Handemakt og hestekraft
Jordbruket var arbeidskrevjande, og på dei større gardane kunne det vera fleire gutar og jenter i teneste. Arbeidsområde for mennene var helst ute på jorda og i skogen, mens kvinnene stod for innestell og fjøsarbeid. I onnene, slik som slått, skurd og potetoptaking, måtte dei fleste på garden trå til ute. Høyet blei tørka på bakken eller i hesje. Kornet vart lenge skore med sigd eller ljå og bunde til kornband på staur. Treskinga gjekk føre seg på låven, anten ved hjelp av flygel eller treskemaskin driven med handemakt. Seinare kom hestevandring til som drivkraft. Etter kvart snudde sjuvbindar og skurtreskar opp ned på gamle arbeidsmåtar. Potetoptakinga eller jordeplegravenst gjekk fyrst føre seg med grev eller greip. Seinare blei poterene plogd opp, men det store framsteget kom med potetoptakaren som kasta potetene ut av forra. Skogsarbeidet var tungt slit, for tommerhogsten var basert på bruk av handsga, øks og beksesjåde. Hesten drog tommerstokkane til saga eller elva for fløyting vidare.

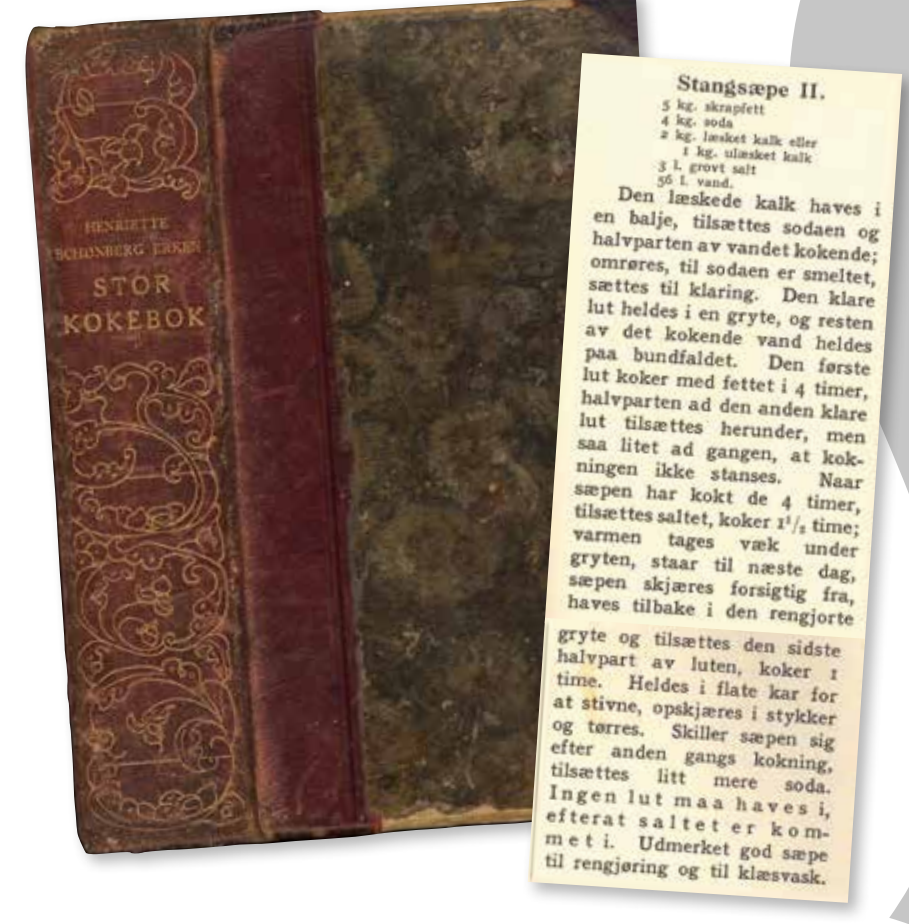
Bilde av Tor T. Hynne (Tolle) med hest og tommerkast. Foto: Privat.

Lang arbeidsdag for kvinna
Kvinnene stod for innestellet i heimen, og på gardar og plassar var det ei stor og ansvarfull oppgåve. Ein viktig del var matstellet, å foredle det garden produserte av kjøtt, mjølk, korn og poteter. Slaktinga gjekk føre seg om hausten, på ny måne, for da skulle kjøttet bli drygast. Utan frysar måtte kjøttet gjerast haldbart ved salting, torking eller royking. Mjølka blei gjerne syrna, resten kunne lagast til smør eller ost. Kornet mot dei heime eller på bgselkvenna og lagra mjølet i store, tette treskassar, mjølbyrder. Ein del av mjølet gjekk med til flatbrødbaking. Dei store runde broda (kaku) av gjera deig, blei steikt i omm, det kunne vera ein stor steinomm som tok rundt 20 brød om gongen.

Breddbakene i Su-Roe, høsten 2005. Frå venstre: Steinvang T. Roe (Gutte Su-Roe), Bolla Hynne, Ragnhild Roe Lahn og Hållaug Hynne. Foto: Privat.

Frå gammalt av måtte kvinnene stå for 5 måltid om dagen: morgon, dugud, middag, økt og kveldsmat. Kosrhaldet var prega av liten variasjon, der graut, mjølk og brødmatt var grunnlaget. Til middag var steikt flesk vanleg, om sundagen åt dei helst spa, dette er kjøtssuppe med kal, erter og gryn. Vask og stell av tøy var tungvint. Heldige var dei som hadde bryggerpanne til å varme vør i. Så blei plagg for plagg skrubba i lut eller heimelag såpe på eit ruglute vaskebrett.

Signe T. Myhre på veg til hestebeskak hos Signe og Knut Firingen på Tjønås Landhandl i 1939. Legg merke til kor fint gjevesteppet er pynta og flaska med fløt som ho ber impakka i handl! Foto: Bø Museum

Skyllinga blei gjort ved olle eller bekk, sommar som vinter. Og hendene som blei raude og såre, kunne bli herja av gikt i alderdommen. Mannfolka sleit hardt på arbeidskilda, og ungane måtte ha heile kleplagg. Så måtte tøyet borast, og bundingen kom fram når nye sokkar og loddar krevdest. I tillegg kom mange andre gjeremål som me vanskeleg kan tenkja oss.

Den yngre generasjon i Roegrenda midt på 1940-talet. Frå høgre: Randi Øygarden, Mari Hynne (Steinrud), Hans Kleiva, Anne Myhre, Astrid Myhre, Ragnhild Moen Roe, Kari Roe (Vesla), Anne Hynne (Steinrud), Halvor Roe, Anne Myhre og Gunnar Myhre (den minste). Fotograf: Hans G. Myhre.

Ikkje rart i at det kunne bli seint før eldsvarmen eller parafinlampa sloktes i stugo. Og likevel hadde mor overskott til å pynte med gardiner og blomar i vindauge. Trass i trønge lår hadde folk emne til å gle seg over lite. Skal tur om me ikkje har mista noko vesentleg i vår overrømte kvardag? Me har alt. Men det er også alt me har.

Gamle ord (ol) og uttrykk

Gamle ord (ol)	Tydning
Bliv	Ein som held på å drukne
Bonningen	Strikketoget
Dugul	Føremiddagsmåltid ca. kl 10.00
Gjekk og les	Konfirmasjonsforeining
Grutut i veret	Uverstrugande himmel, regn/ toverer
Glekar, det glekar ikkje	Nesten sikkert, hender slik alltid
Gjille	Festleg lag med dans og moro
Husjerå	Koppar, kar og andre ting inne i huset
Knu Slut	Gjerug, gjerrig
Markja	Skogen
Nore opp	Tenne opp varme i omnen
Sjenk	Servere øl og bakkels, kromkaker, fattigmann o.l.
Skjeldri	Bilde
Skjæren	Ei saks, saks
Sneisene	Strikkepinnar
Sprakje på, fått sprakje på	Fått greie på
Svøll	Is, blank is på fast mark
Va te jentun	Ein som var på frieri
Vreite	Lage groft i jorda, til drenering o.l.
Økt	Ettermiddagsmåltid, ca kl 16.00

2 HALVOR G. STAUHEIM (1882-1950)

Halvor G. Staurheim var mykje plagd av sjukdom og dreiv garden helst med forpaktarar. I yngre år var han ein interessert skyttar, og han teikna det fyrste skyttarhuser på banen. Han spela hardingfele og var med i sangkor. Men best kom dei kunstnariske gåvene til uttrykk i treskurden han laga. Det finst ennå att fleire av arbeida hans, og serleg merker kvirnegreine seg ut. Han laga både blad, skaft og slire, dei siste i tre eller bein. Halvor var ein perfektjonist som ikkje gav seg for resultatet var lytefritt. Når knivblad skulle slipast, kunne dagen gå med – skal ein som drog slipesteinen ha fortalt.

Kniv med slire utskore i tre og bein, laga av Halvor G. Staurheim.

Trette utskore av Halvor G. Staurheim.

Halvor G. Staurheim. Foto: Bø Museum.

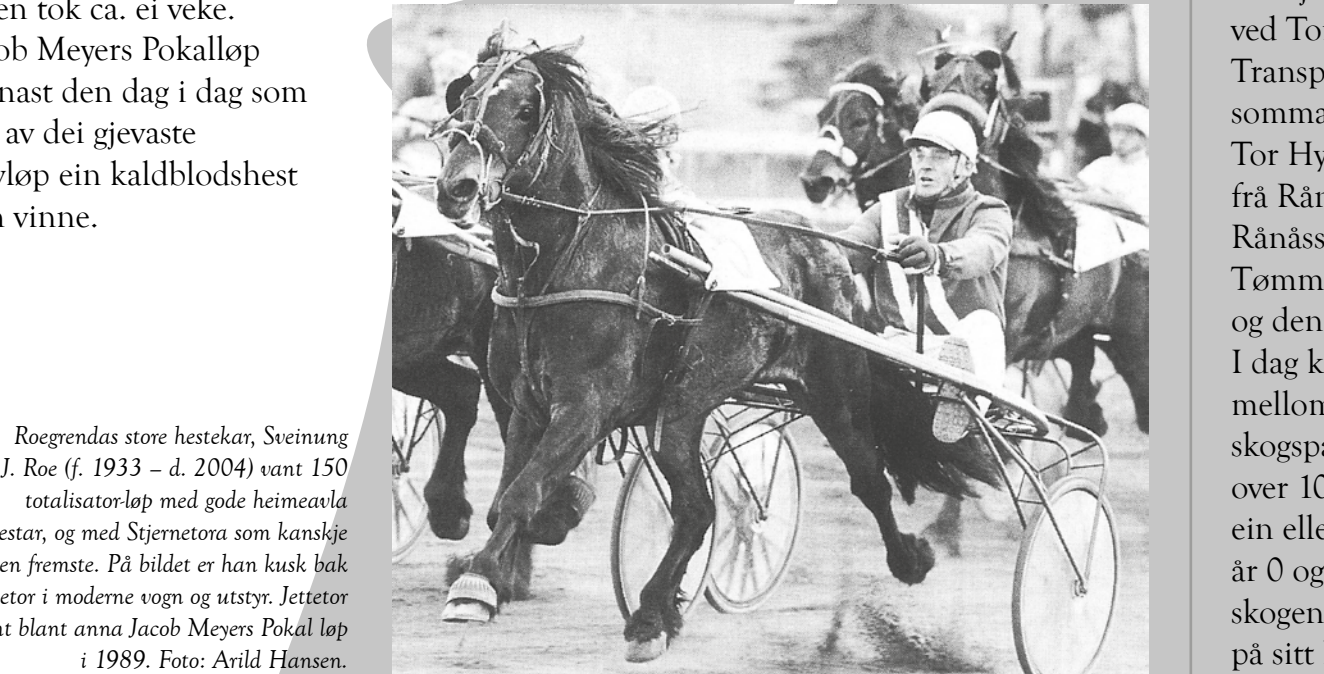
3 HEST OG TRÅVSPORT

I Christiania vart det halde vinterkjøringar på Frognerkilen. Det fyrste Jacob Meyers Pokalopp vart arrangert i 1896. I 1901, same året som Bø Tråvlag vart stifta, reiste Gunnulf H. Staurheim (f.1860 – d.1929) den 16 mil lange turen frå Bø til Christiania og Frognerkilen for å starte i Jacob Meyers Pokalopp med sin egen hest Hildur. Vegen tilbake til Bø gjekk nok lett for "Staurheimen", for i sekken låg det synlige bevis på at den fyrste storsigeren i Bø Tråvlag var eit faktum, for Hildur vann Jacob Meyers Pokalopp. Denne turen tok ca. ei veke. Jacob Meyers Pokalopp reknaast den dag i dag som ein av dei gjevaste tråvlep ein kaldblodshest kan vinne.

Bilde av Jacob Meyers Pokal som vart vinnar i 1901. Foto: Privat.

Bjegrendas store hestod, Steinvang J. Roe (f. 1933 – d. 2004) var 150 totalisatorløp med gode heimanda hestar, og med Steinvangens som kanskje den fremste. På bildet er han kusk bak Jetsetter i moderne vogn og stutry. Jetsetter vart slått av Jacob Meyers Pokal i løp i 1989. Foto: Arild Hansen.

Bilde viser Gunnulf H. Staurheim i dattidas tråvogn med hesten Liv. Vogna er laga av Olan G. Glennen (f. 1850 – d. 1951) som på denne tida arbeide på Staurheim. Vogna er i dag utstilt i restauranten på Klosterkogen i Breisås.

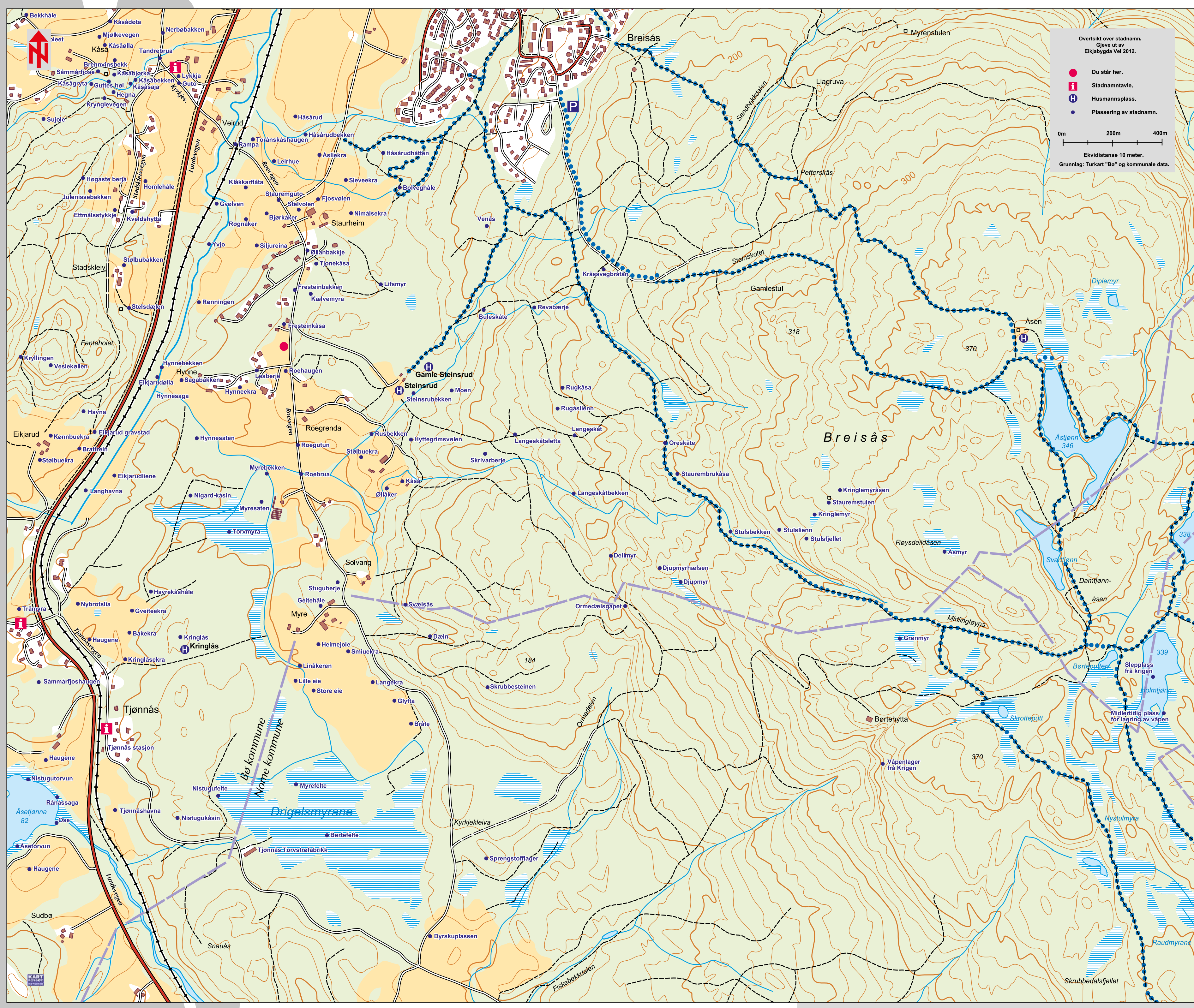
4 BORDVEGEN

Det er fyrst og fremst som transportveg for tommer frå skogeigarane i Eikjabygda og transport av bord frå sagene på Brenne, Oppdal og Svensid til Bordvegen er kjend. Vi kjener til at det gjekk slik transport langs veggen i alla fall frå 1740 og truleg lenge før den tid. Dette året har me opplysningar om at det ligg 41 tytter 26-30 fot bjelkar på Sperrudvelta til ein verdi av 143 skilling. Dei var komne frå Staurheim, Eikjarud, Eikja, Børte og Kleppegardane. (Jfr. boka om fløytinga i Eikjaelva.) Transporten frå Eikjabygda gjekk om Ulvekula, opp Sagabakken, forbi Hynne, om Nyvoll og oppom Staurheim, vidare forbi husmannsplassene i Breisås, forbi Øvre Torstveit og ned Torstveitene til Sperrudvelta ved Boelva. Når anleggjarbeidet med jernbanen tok til tidleg i 1920-åra vart det laga undergang ved Torstveit for å sikra at veggen framleis kunne brukast. Transporten gjekk føre seg vinterstid og utover våren og sommaren vart tommeret fløyt vidare nedover mot Skien. Tor Hynne (1887-1972) har fortalt at han kørde bord (plank) frå Rånåssaga ved Åsetjonna langs bordvegen til Sperrudvelta. Rånåssaga var i drift frå 1925 til ho brann 10 år seinare. Tommertransporten gjekk føre seg fram til Vrangfoss vart utbetra og den organiserte fløytinga tok til i Eikjaelva frå 1865. I dag kan vi følge det som er att av Bordvegen i skogspartiet mellom Staurheimjordet og studentbustadane i Breisås. I dette skogspartiet ligg også Håsarudhåten med gravfelt som omfattar over 10 000 bevarte gravhaugar. I kvar enkelt haug er det gravlagt ein eller fleire personar. Dette skjedde i tidsrommet frå omkring år 0 og fram til folk tok i bruk kirken gravskikk på 1000-talet. I skogen finn ein også talrike restar etter trekolbrønninga som var på sitt høgaste da Horterveit var i drift på 16- og 1700-talet.

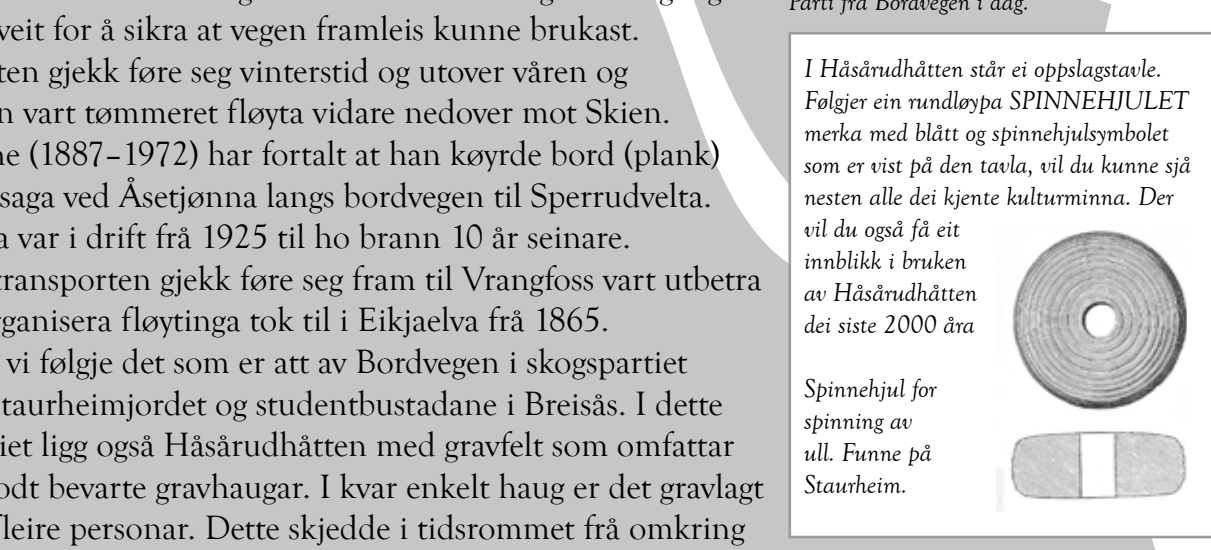
Bilde viser Gunnulf H. Staurheim i dattidas tråvogn med hesten Liv. Vogna er laga av Olan G. Glennen (f. 1850 – d. 1951) som på denne tida arbeide på Staurheim. Vogna er i dag utstilt i restauranten på Klosterkogen i Breisås.

STADNAMN EIKJABYGDGA

Parti frå Bordvegen i dag.

I Håsarudhåten står ei oppplantetle. Følger ein underleppa SPINNEHJULET merka med blått og spinnemjølsmølet som er vist på den tavla, vil du kunne sjå naturen alle dei kjente kallarminna. Der vil du også få eit innblikk i bruken av Håsarudhåten dei siste 2000 år.

Spinnemjøl for spinning av ull. Funne på Staurheim.

På bileid frå venstre: Olan G. Haugen, Harald Jensen, Gunnar Helland, Ånund Bø, Hans G. Myhre, Torstein S. Børte, Eivind Staurne, Halvor T. Kaassa og Johannes Børte. Foto: Privat.

5 BØRTEHYTTA

Denne hytta blei bygd i 1944 som ei skogshytte og til bruk for heimefrontfolk. Bilde er teke sommaren 1945 og viser nokre av dei som var med og tok imot våpensleppet under krigen. Nokre av karane har på seg "battluniform". Framfor på berget står beholdarar som vart bruka ved sleppet som kom frå England i februar vinteren 1945. Der ligg også stengung – våpenet for deltakarane. Ved ein bevegsg sør for Børtehytta vart det bygd eit kamuflert våpenlager.

6 VÅPENSLLEPP PÅ HOLMTJØNN

Sermeldinga "Rekverket er røket" kom over radio frå London 22. februar 1945. Dette var meldinga på radioen som var gjort på låven på Oppheim om at i kveld kjem sleppet. Karane frå Bø mottes på Kasinjordet klokka 8 om kvelden, gjekk på ski opp til Holmtjønn i fint mæneskin. Då dei kom fram, tok dei på seg kvite drakter og fekk signallampene på plass slik at flyet skulle sjå kor sleppet skulle vera. Dei hadde fått utlevert stengung og var på vakt. Oppdaga tyskarane dei, var beskjeden klar: å skyte. Det var 14 mann. Klokka 23.30 høyrde dei flydur som nærma seg og morseteiknet J vart tent v.h.i.a. blekkboksar som var fylte med saggum og parafin. Dette var teiknet på at ein var klar til å ta imot sleppet på dropplassen "PIG" på Breisås. Eit Stirling bombefly droppa sleppet frå 200 meter høgde. Fallskjermene med 18 containarar og 3 pakkar var eit fantastisk syn i mæneskinet. Ein container fall visstnok gjennom isen. Containarane, pakkeane og fallskjermene vart midlertidig lagra under ein bergskrent sørst for Holmtjønn. To karar som kjørte reisved i området med hest var tvunga monongen etter til å dekke til lageret med reisved og å kjøre mange rundar på tjønna for å fjerna spor. Dei var heldige, for det kom eit snofall like etterpå. Eit lagerskur sør for Børtehytta, vart snuka, kamuflert og klargjort slik at sleppet vart flytta og kjørt dit med hest seinare. Tante containarar vart søkkte i Holmtjønn.

Denne informasjonen har Bø Turlag sett opp ved Holmtjønn.